

بسمه تعالی
جمهوری اسلامی ایران

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات
(مرکز تحقیقات مخابرات ایران)

معاونت پژوهش و توسعه ارتباطات علمی

دفتر انتقال فناوری و ارتباط با صنعت

ظرفیت‌ها و توانمندی‌های عراق و بخش کردستان عراق در حوزه ICT

تهیه کننده:

محمد رضا محمدی

زمستان ۱۳۹۴

۱- مشخصات کلی کشور عراق:

عراق در منطقه خاورمیانه واقع در جنوب غربی آسیا، بین کشورهای ایران، ترکیه، سوریه، اردن، عربستان و کویت قرار گرفته است. به سبب قرار داشتن در میان سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا عراق دارای موقعیت جغرافیایی استراتژیک است. عراق بیشترین مرز خاکی به طول ۱۴۵۸ کیلومتر را با ایران دارد و ۵۸ کیلومتر مرز آبی در خلیج فارس دارد.

اکثر مرزهای این کشور به جز بخش کوچکی که به خلیج فارس منتهی می گردد، را مرزهای خشکی تشکیل می دهند. بر اساس آمار سال ۲۰۰۸ جمعیت این کشور بالغ بر ۲۸/۲ میلیون نفر است. عراق دارای شهرهای عمده بصره، کربال، نجف، اربیل، کرکوک، سامرا و سلیمانیه است. شهر موصل مرکز تجاری و اداری عراق بوده و بصره نیز شهر بندری مهم عراق است. واحد پول این کشور دینار عراق است که به اختصار IQD نامیده می شود. کشور عراق دارای حکومت جمهوری فدرال است. حکومت کشور دارای سه شاخه قوه مجریه با ۳۴ وزیر، قوه مقننه یا همان پارلمان عراق با ۲۷۵ عضو و قوه قضاییه می باشد.

چند نهاد قدرت سیاسی دارند که عبارتند از: عشیره به معنای همان قبایل یا عشایر، مراجع دینی و احزاب سیاسی. قدرت گروه عشیره در این میان بیشتر است که عمده دلیل آن به وجود ساختار بومی و سنتی در عراق امروز بر می گردد. در چنین شرایطی جهت موفقیت در بازار این کشور و انجام طرح های کلان اقتصادی، تجاری و سرمایه گذاری در عراق، بر قراری و حفظ ارتباط با اعضای گروه های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و بازرگانی راهگشا می باشد.

قانون سرمایه گذاری عراق:

قانون سرمایه گذاری عراق توسط پارلمان این کشور در نشست دهم اکتبر سال ۲۰۰۶ میلادی به تصویب رسید که پس از تأیید رییس جمهور در رسانه های رسمی منتشر گردید. شرایط و فرایند سرمایه گذاری محلی و خارجی در این قانون تشریح شده است. هدف از این قانون شامل موارد تشویق بخش خصوصی عراق و سرمایه گذاران خارجی جهت سرمایه گذاری در عراق، حمایت از حقوق و اموال سرمایه گذاران، توسعه صادرات و افزایش حجم تجارت خارجی عراق، می باشد. قانون سرمایه گذاری عراق، سرمایه گذاری عراقی ها و خارجی ها در کلیه زمینه ها به جز موارد زیر را مجاز اعلام نموده است:

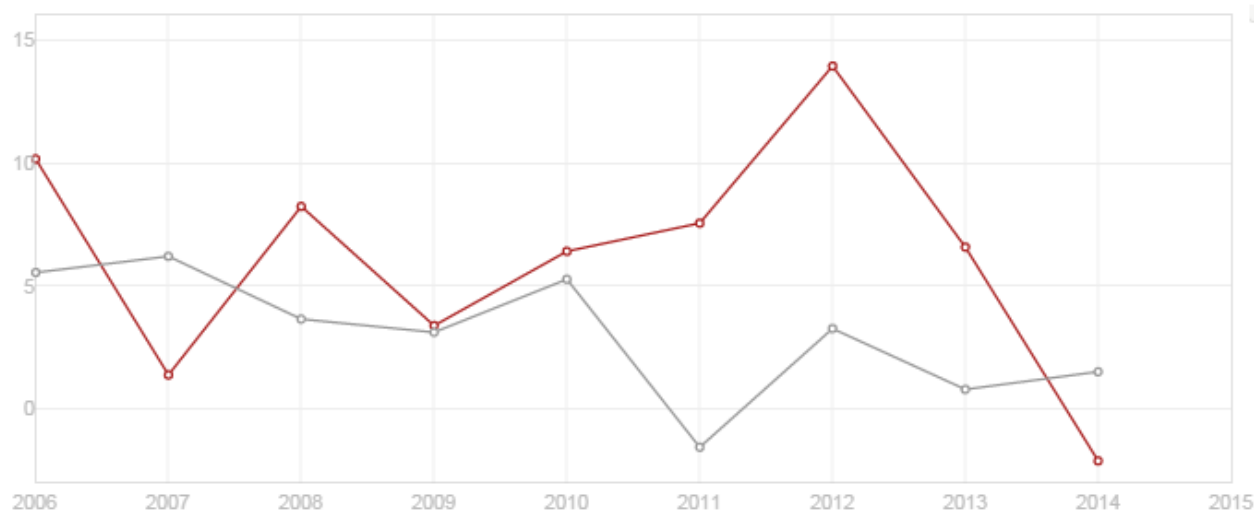
- سرمایه گذاری در میداین استخراج و تولید نفت و گاز
- سرمایه گذاری در بخش شرکتهای بانکی و بیمه ای
- سرمایه گذاری جهت تملک اراضی خاص به جز برای پروژه های مسکن

زمینه های سرمایه گذاری اولویت دار در عراق عبارتند از

نفت، برق، کشاورزی، حمل و نقل، مخابرات، آموزش و پرورش، مراقبت های بهداشتی، ساخت و ساز و بخش صنعت

وضعیت رشد GDP در کشور عراق و مقایسه آن با کشورهای در حال توسعه آسیای میانی و شمال آفریقا

وضعیت رشد شاخص تولید ناخالص داخلی عراق از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۵ در کل زیر آمده است:

خط قرمز رنگ: کشور عراق خط طوسی رنگ: متوسط کشورهای در حال توسعه آسیای میانی و شمال آفریقا

وضعیت کلی کشور عراق بر اساس شاخص های مختلف اقتصاد طبق گزارش بانک جهانی طی سال های ۲۰۰۵، ۲۰۱۳، ۲۰۱۴ در جدول زیر آمده است:

ردیف	عنوان شاخص	سال ۲۰۰۵	سال ۲۰۰۶	سال ۲۰۱۳	سال ۲۰۱۴
۱	درآمد ناخالص ملی به ازای هر نفر (دلار)	۹۸۴۰	۱۰۸۸۰	۱۵۵۹۰	۱۵۰۳۰
۲	جمعیت کل (میلیون)	۲۷	۲۷,۷	۳۳	۳۴
۳	تولید ناخالص داخلی (دلار)	۴۹۹۵۴۸۹۰۳۵۳,۳	۶۵۱۴۰۲۹۳۶۸۷,۵	۲۳۲۴۹۷۲۳۶۲۷۷,۹	۲۲۳۵۰۸۰۹۴۶۸۲,۷
۴	رشد تولید ناخالص داخلی (درصد)	۴,۴	۱۰,۲	۶,۶	-۲,۱

عضویت عراق در سازمان های مهم بین المللی:

اتحادیه بین المللی ارتباطات، سازمان کشورهای صادرکننده نفت اوپک، سازمان ملل متحد، صندوق بین المللی پول، سازمان بین المللی کار، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل، سازمان توسعه صنعتی سازمان ملل، فدراسیون جهانی

اتحادیه های بازرگانی، سازمان تجارت جهانی. همچنین عراق با کشورهای زیر دارای موافقت نامه تجارت آزاد است :
آرژانتین، مصر، لبنان، اردن، عمان، قطر، سوریه، سودان، امارات، تونس و یمن.

حفاظت از مالکیت معنوی در عراق:

ثبت اختراع توسط وزارت سازمان مرکزی برنامه ریزی، حفاظت از کپی رایت توسط وزارت فرهنگ و حفاظت از علائم تجاری توسط وزارت صنعت و معدن انجام می پذیرد. ثبت علائم تجاری در کشور عراق بر مبنای قانون شماره ۲۱ مصوب سال ۱۹۵۷ در زمینه حمایت از علائم تجاری و اصلاحیه های بعدی آن می باشد. علائم تجاری ثبت شده تا ۱۵ سال دارای اعتبار بوده و برای همین مدت نیز قابل تمدید می باشند.

۲- وضعیت کلی عراق در حوزه فاوا:

عراق در اغلب شاخص های جهانی فناوری اطلاعات در رده های انتهایی قرار دارد. گرچه این کشور رشد قابل توجهی در برخی شاخص ها داشته و پروژه های متعددی در این کشور در حال اجراست که انتظار می رود در صورت اجرایی شدن این پروژه ها وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات این کشور بهبود یابد. در حالی که کمیسیون ارتباطات و رسانه عراق مرجع رگولاتوری این کشور در زمینه فناوری اطلاعات است ، اما این رگولاتوری بر همه زمینه های بازار فناوری اطلاعات عراق اشراف ندارد و شرکت های متعددی به ویژه در منطقه کردستان این کشور بدون اخذ مجوز از رگولاتور به فعالیت خود ادامه می دهند.

سال های متمادی تحریم و آثار جنگ ویرانگر آمریکا علیه این کشور و ناآرامی های بعد از آن، زیرساخت های فناوری اطلاعات عراق را به شدت تحت تاثیر قرار داده اند. مطالعه عراق به دلیل این که یکی از کشورهای حوزه سند چشم انداز است که رشد پرشتابی دارد و ایران قرار است در انتهای دوره زمانی سند به جایگاه اول علم و فناوری منطقه برسد ، اهمیت دارد. می دانیم زیرساخت اینترنت و تلفن ثابت عراق در خلال جنگ و آشوب آسیب دیده و کمیسیون ارتباطات و رسانه به عنوان رگولاتور سراسری مشغول فعالیت است، اما این رگولاتوری بر همه بخش های بازار فناوری اطلاعات و ارتباطات عراق تسلط ندارد و شرکت های متعددی به ویژه در منطقه کردستان عراق بدون اخذ مجوز از این رگولاتوری به فعالیت خود ادامه می دهند. مسئله فوق ، ارائه آمار دقیق در مورد این کشور را با چالش مواجه می کند. با این اوصاف بر اساس آمارهای منتشره اتحادیه جهانی مخابرات، نرخ نفوذ تلفن ثابت عراق ۵/۱ درصد، نرخ نفوذ تلفن همراه ۷۵/۴ درصد، نرخ نفوذ اینترنت ۲/۵ درصد و نرخ نفوذ اینترنت پهن باند سیمی صفر درصد است. مقایسه شاخص های وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات عراق با دیگر کشورهای سند چشم انداز نشان می دهد این کشور در رده های انتهایی قرار دارد، البته ضریب نفوذ تلفن همراه آن از ایران بالاتر است. بیشتر تلاش های بازسازی و توسعه زیرساخت ثابت کشور عراق در سال های اخیر شروع شده و این کشور برنامه های متعددی را برای بازسازی زیرساخت های خود تدوین کرده است.

در پایان گزارش آمده است: پروژه کابل فیبر نوری فرودگاه بغداد تنها پروژه از میان پنج مورد بررسی شده ای بود که در سال ۲۰۱۱ به انتها رسید. در سال های آینده این پروژه ها نیز عملیاتی خواهند شد. از میان فناوری های فرابخش دیجیتال بررسی شده تنها ماهواره های خانگی دیجیتال و تلویزیون مخصوص تلفن همراه این کشور عملیاتی شده اند. با به بار نشستن پروژه های در حال اجرا انتظار می رود این کشور طی سال های آینده در شاخص های فناوری اطلاعات، رشد قابل ملاحظه ای داشته باشد.

رتبه کشور عراق در بین کشورهای صاحب نظر حوزه ICT:

طبق گزارش جهانی ICT^۱، کشور عراق در هیچ رتبه بندی این حوزه قرار نگرفته است. به همین دلیل نزدیکی کشور ایران به عراق می تواند بازاری دست نخورده برای گسترش حوزه فاوا کشور عراق، برای ایران ایجاد کند.

۳- شاخص های مرتبط به حوزه فاوا:

مشخصه های کلی عراق در حوزه فاوا طبق گزارش ITU

ردیف	شاخص	واحد
۱	اشتراک تلفن ثابت برای هر ۱۰۰ نفر ساکن	۵,۶ نفر
۲	مشترکین تلفن همراه در هر ۱۰۰ نفر	۹۶,۱ نفر
۳	اشتراک تلفن همراه پهنای باند در هر ۱۰۰ نفر	صفر نفر
۴	خانواده با یک کامپیوتر (%)	۲۴,۶ درصد
۵	افراد استفاده کننده از اینترنت (%)	۹,۲ درصد

^۱ The Global Information Technology Report 2015 , ICTs for Inclusive Growth

۴- بررسی موردی کردستان (سلیمانیه و اربیل)

✓ جمعیت کردستان (اربیل، سلیمانیه، دهوک):

۵۲۰۰۰۰۰ نفر که با توجه به اوضاع خوب اقتصادی و رشد جمعیت کردها، حضور کارگرهای خارجی، حضور شرکتهای خارجی، مهاجرت عراقی ها از شهر های دیگر به این منطقه، در حال افزایش می باشد.

✓ مساحت کردستان:

۱۲ هزار کیلومتر مربع، این مساحت چهار برابر لبنان و همچنین بزرگتر از مساحت هلند می باشد.

✓ توسعه شهری:

شهرک های جدید بسیاری ساخته شده و یا در حال ساخت می باشد. توسعه در دو شهر اربیل و سلیمانیه با سرعت بسیار زیادی در حال انجام می باشد و این روند کاملاً مشهود می باشد. آپارتمان سازی توسط شرکت های ترک صورت می گیرد. ۱۵ درصد روستاهای تخریب شده، بازسازی شده است. اربیل از آنجایی که پایتخت اقلیم کردستان می باشد به مراتب توسعه یافته تر می باشد و هم اکنون نیز صدها پروژه در حال اجرا می باشد. بطور مثال، برج های معروف دبی در حال ساخت در اربیل می باشد. موضوع مهم دیگر انتخاب شدن اربیل به عنوان پایتخت توریستی کشورهای عربی در سال ۲۰۱۱ می باشد. همین امر باعث طراحی پروژه های توریستی بسیاری در اربیل شده است. سلیمانیه دارای موقعیات های بیشتری می باشد بخصوص برای ایرانی ها. چرا که شرکت های خارجی کمتری در این شهر حضور دارند و از این رو ایرانی ها می توانند با برنامه ریزی شروع موفق در سلیمانیه و در نهایت اقصی نقاط کردستان و عراق داشته باشند.

✓ امنیت:

با اقدامات حفاظتی زیادی که در کردستان اجرا می شود و چهار اداره امنیت آسایش و ایستگاه های بازرسی در ورودی ها و خروجی های شهر های کردستان، امنیت برقرار می باشد. از شروع درگیری ها در عراق در چند سال گذشته، کمتر از ۲۲۲ سرباز امریکایی در کردستان مستقر شده اند که تا به امروز همگی در سلامت هستند.

✓ وضعیت تلفن ثابت و همراه:

در کردستان تلفن ثابت بسیار محدود می باشد و اکثراً از موبایل استفاده می کنند. شرکت های مطرح برای موبایل، Korek و Asiaccell می باشند.

✓ اوضاع اقتصادی

کردستان با توجه به حضور گسترده شرکت های ترکیه ای و در درجه بعد اروپایی و امریکایی شدیداً در حال توسعه می باشد. اگرچه نباید غافل بود از این مهم که عامل اصلی حضور کشورهای خارجی در کردستان، ثروت عظیم نفتی این اقلیم می باشد. سرمایه گذاری های عظیمی در بخش ساختمان سازی، مراکز خرید و زیر ساختها انجام شده است و با توجه به اوضاع مالی خوب در این خطه و ثروت سرشار کردستان، آینده بسیار خوبی برای این منطقه در نظر گرفته شده است.

مزایای عمومی و شروط سرمایه گذاری

- ✓ با سرمایه گذاران خارجی و ملی به طور یکسان برخورد شود
- مالکیت کامل زمینی که در آن سرمایه گذاری صورت گرفته امکان پذیر می باشد اگرچه زمینهایی که حاوی نفت و مواد معدنی می باشند شامل این ماده نمی گردند .
- ✓ معافیت ۱۰ ساله عوارض گمرکی واردات تجهیزات و ماشین آلات مورد نیاز کارخانه ای که جهت تولید احداث شده است .
- ✓ معافیت ۱۰ ساله مالیات بر درآمد حاصل از پروژه هایی که مبنای آن، روز اول تولید آن کارخانه می باشد
- ✓ ارائه تسهیلات بیشتر به پروژه های مشترک به صورت Joint – Ventures
- ✓ سرمایه گذاران خارجی ممکن است با یا بدون شریک محلی برای سرمایه گذاری اقدام کنند و ممکن است کارگران خارجی استخدام کنند
- ✓ انتقال کامل سود مجاز می باشد
- ✓ بخش های کشاورزی، صنعت و گردشگری در اولویت قرار دارند
- ✓ همه بخش های اقتصادی به جز نفت و گاز تحت پوشش می باشند
- ✓ واگذاری زمین به صورت اجاره و پاران ای
- ✓ ارائه زیر ساختهای عمومی مانند آب، برق، فاضلاب به حصار پروژه
- ✓ معافیت از مالیات شرکت های بزرگ
- ✓ معافیت از عوارض گمرکی به مدت ۲ سال برای واردات مواد اولیه، ماشین آلات، تجهیزات و قطعات یدکی و غیره

۵- پیشنهاد همکاری

با توجه به رشد و توسعه روزافزون این منطقه و همچنین توجه ویژه حکومت عراق جهت پیشرفت و جذب سرمایه گذار ، موارد ذیل جهت همکاری با این کشور پیشنهاد می شود:

۱. مشارکت پژوهشگاه در تدوین نقشه راه فناوری مورد نیاز حوزه فاوا در عراق و کردستان عراق با توجه به نقاط قوت و ضعف و اکوسیستم بومی این کشور
۲. همکاری و انعقاد قرارداد در خصوص انتقال فناوری سیستم های STM1 تا STM16 و آموزش تیم فنی مستقر در آن کشور با توجه به دانش فنی ایجاد شده در پژوهشگاه
۳. همکاری و انعقاد قرارداد در خصوص انتقال فناوری CWDM و DWDM جهت توسعه مخابرات در این کشور با توجه به دانش فنی ایجاد شده در پژوهشگاه
۴. مشارکت در جهت توسعه فناوری تلفن همراه
۵. انعقاد قرارداد در خصوص امکان بهره برداری از ابزارهای توسعه خط و زبان از جمله قرآن جو
۶. مشارکت در ایجاد پلتفرم های توسعه تجارت الکترونیکی با همکاری پژوهشگاه
۷. مشارکت در زمینه ایجاد پایلوت شهر هوشمند با بهره گیری از توان و دانش پژوهشگران مرکز
۸. انعقاد قرارداد در خصوص ارائه خدمات زیرساخت ابری به بخش های مورد نیاز اعم از دولتی خصوصی و صنعتی
۹. انعقاد قرارداد در زمینه ارائه خدمات تحقیقاتی در حوزه جویسگرها، توسعه کسب و کارهای اینترنتی، سامانه ها و سیستم های چند رسانه
۱۰. انعقاد قرارداد در زمینه طراحی و فروش سامانه عملیات امنیت مورد نیاز
۱۱. همکاری و انعقاد قرارداد همکاری در زمینه توسعه سیستم عامل بومی در این کشور
۱۲. همکاری در جهت ایجاد مرکز تحقیقاتی مشترک در حوزه فاوا
۱۳. همکاری در جهت توسعه اکوسیستم کارآفرینی مبتنی بر فاوا و طراحی مدل های کسب و کار ارائه خدمات و محصولات کسب و کارهای ایرانی در بازار این کشور
۱۴. مشارکت در جهت ارائه خدمات آزمایشگاهی و تایید نمونه تجهیزات مخابراتی